

Пропозиції
Міністерства закордонних справ України
до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо
вдосконалення виборчого законодавства»

*Ініціатори проєкту: народні депутати України Загоруйко А.Л. (посв. № 58),
Корнієнко О.С. (посв. № 07)*

*реєстр. номер 3485 від „18” травня 2020 року
знаходиться на опрацюванні в комітетах Верховної Ради України*

1. Міністерство закордонних справ України підтримує проєкт Закону України із зауваженнями в межах компетенції МЗС.

2. Законопроект передбачає внесення змін до Виборчого кодексу України, Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кодексу адміністративного судочинства України, законів України «Про Центральну виборчу комісію», «Про Державний реєстр виборців», «Про державну службу», «Про запобігання корупції».

До позитивних новацій, запропонованих у законопроекті до Виборчого кодексу України, слід віднести такі.

Відповідно до частини п'ятої статті 138 Виборчого кодексу України регіональні списки кандидатів у депутати формуються у виборчих регіонах включно із закордонним округом, який віднесено до виборчого регіону № 2 (Київський правобережний) - Оболонський, Подільський, Святошинський, Солом'янський, Шевченківський райони міста Києва, закордонний округ.

МЗС, в межах компетенції зовнішньополітичного відомства, підтримує запропоновані у законопроекті зміни до зазначеного вище положення Виборчого кодексу України щодо урахування голосів виборців закордонного виборчого округу під час розподілу депутатських мандатів тільки за загальнодержавними списками партій.

МЗС схвалює запропоновані в законопроекті можливості використання у виборчому процесі електронних сервісів, наприклад, передбачену альтернативну можливість подачі документів (в режимі онлайн) для реєстрації офіційних спостерігачів, внесення подань щодо кандидатур для включення до складу виборчих комісій, їх заміни, а також подачу виборцями заяв в електронній формі за підписом виборця, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги», з використанням мережі Інтернет.

Крім того, у частині першій статті 18 законопроекту передбачається, що за наявності технічної можливості Центральна виборча комісія може прийняти рішення про впровадження інноваційних технологій, технічних та програмних засобів під час організації та проведення виборів (в тому числі – у формі проведення експерименту або пілотного проєкту), зокрема, у формі:

1) голосування виборців на виборчій дільниці за допомогою технічних засобів та програмних засобів (машинне голосування);

2) проведення підрахунку голосів виборців за допомогою технічних засобів для електронного підрахунку голосів;

3) складання протоколів про підрахунок голосів, підсумки та результати голосування з використанням інформаційно-аналітичної системи.

Разом з тим, на думку МЗС, зазначені новації не матимуть суттєвого впливу на покращення ситуації щодо голосування за кордоном. Натомість, наслідками їх впровадження можуть бути такі проблеми:

1) значне збільшення навантаження на орган ведення Державного реєстру виборців МЗС, закордонні дипломатичні установи України, виборчі комісії закордонних виборчих дільниць.

Так, під час президентських виборів у 2019 році кількість виборців в уточнених списках виборців на закордонних дільницях збільшилася у порівнянні з кількістю виборців у попередніх списках майже на 32 тисяч осіб. І це - за необхідності особистого звернення виборців до закордонних установ України та виборчих комісій закордонних дільниць. За умови електронного подання заяв виборцями прогнозуємо зростання кількості звернень в десятки разів. При цьому пропускна спроможність закордонних виборчих дільниць не дозволить проголосувати десяткам тисяч громадян;

2) збільшення витрат державного бюджету на придбання та обслуговування технічних та програмних засобів для машинного голосування в приміщенні виборчої дільниці, а також доставку техніки за кордон;

Довідково: під час проведення виборів народних депутатів України 21.07.2019 за кордоном середні витрати на одного виборця склали 300 грн. (касові видатки 9,83 млн. грн.; кількість виборців, які взяли участь у голосуванні, 32 764 осіб).

3) необхідність дистанційного навчання членів дільничних виборчих комісій закордонних дільниць роботі з відповідними технічними та програмними засобами.

Слід також зазначити, що, на думку МЗС, потребує зміни механізм визначення кількості виборчих бюлетенів для голосування у закордонному окрузі для кожної закордонної виборчої дільниці.

Так, згідно з частиною сьомою статті 113 і частиною восьмою статті 168 Виборчого кодексу України виборчі бюлетені для голосування у закордонному окрузі для кожної закордонної виборчої дільниці виготовляються у кількості, що визначається Центральною виборчою комісією на підставі кількості виборців, включених до списку виборців на відповідній закордонній виборчій дільниці, кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на цій виборчій дільниці на останніх загальнодержавних виборах та середньої кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчих дільницях у закордонному окрузі на останніх загальнодержавних виборах.

Як приклад, у наведеній нижче таблиці зазначено відповідні кількісні показники для розрахунку кількості виборчих бюлетенів для однієї з великих закордонних виборчих дільниць, а саме:

Кількісні показники	Повторне голосування 21 квітня 2019 року на виборах Президента України 31 березня 2019 року	Позачергові вибори народних депутатів України 21 липня 2019 року
Кількість виборців, включених до списку виборців на закордонній виборчій дільниці № 900055 при Посольстві України в Молдові	52035	51267
Кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на закордонній виборчій дільниці № 900055 при Посольстві України в Молдові	429	242
Середня кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчих дільницях у закордонному окрузі	593	322

З огляду на викладене вище постає питання щодо визначення з трьох наведених показників необхідної й достатньої кількості бюлетенів, не порушивши виборчі права громадян, оскільки спрогнозувати явку виборців за кордоном практично неможливо.

Довідково: Бюлетені виготовляються раніше ніж завершується уточнення списків виборців, оскільки громадяни можуть подавати заяви про зміну місця голосування всього за п'ять днів до дня голосування, у т.ч. електронним шляхом.

Якщо після завершення уточнення списку виявиться суттєве збільшення кількості виборців у ньому в порівнянні з попереднім, виникає загроза нестачі виборчих бюлетенів.

Вказана проблема є досить гострою в державах, де перебуває значна кількість виборців, які не стоять на консульському обліку і не можуть бути автоматично включені до списку виборців, – в Іспанії, Італії, Польщі, Португалії тощо. У зоні ризику знаходяться й малі виборчі дільниці з незначною кількістю включених до списку виборців, особливо в країнах туристично привабливих для українців – В'єтнам, Єгипет, Індія, Китай, Малайзія, Туреччина, Чорногорія, Хорватія тощо.

Частково вирішити вказану проблему можливо, збільшивши термін подачі заяв виборцями про включення до списків виборців з п'яти до десяти днів до дня голосування. Для цього необхідно внести такі зміни до законопроекту:

1) викласти частину третю статті 7 Закону України «Про Державний реєстр виборців» в такій редакції:

«3. За зверненням виборця ... орган ведення Реєстру може тимчасово (на період відповідного виборчого процесу чи процесу референдуму) змінити виборцю місце голосування (виборчу дільницю, дільницю референдуму) без зміни його виборчої адреси. Таке звернення подається до органу ведення Реєстру не пізніше ніж за десять днів до дня голосування на відповідних виборах чи референдумі...»;

2) викласти частину п'яту статті 46 Виборчого кодексу України в такій редакції:

«5. Виборець особисто може подати заяву про виправлення неправильностей у попередньому списку виборців на закордонній виборчій дільниці ... до відповідної дільничної виборчої комісії не менш як за десять днів до дня голосування (за київським часом)...».

Зазначене дозволить в повній мірі опрацювати звернення виборців, виготовити необхідну кількість виборчих бюлетенів та вчасно їх доставити за кордон.

Водночас, у контексті викладеного вище, звертаємо увагу, що МЗС протягом багатьох років вбачає за доцільне здійснювати подальше вдосконалення виборчого законодавства України з питань голосування шляхом надання виборцям, які проживають або перебувають за кордоном, можливості електронного голосування. Така організація голосування дозволить повніше реалізувати виборчі права громадян, забезпечити ширшу участь громадян в управлінні державою. Відповідна позиція МЗС неодноразово доводилася до Уряду України та народних депутатів України.

Також у законопроекті пропонується доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 212²³ такого змісту: приховування або знищення виборцем, учасником референдуму свого виборчого бюлетеня або бюлетеня для голосування на референдумі, а так само винесення його за межі приміщення для голосування – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Зважаючи на досвід МЗС з проведення виборів за кордоном, вбачається проблемним реалізувати на практиці положення вказаної вище статті, оскільки не можливо відслідкувати відповідні дії виборця, за виключенням демонстративного знищення виборчого бюлетеня в приміщенні виборчої дільниці, і дільничні виборчі комісії закордонних виборчих дільниць не наділені повноваженнями щодо притягнення виборців до адміністративної відповідальності.

Заступник Міністра

Євгеній ЄНІН

«02» червня 2020 року